

๑.๔๔ เลี้ยวป่า

ชื่อท้องถิ่น	เลี้ยว ส้มเลี้ยว
ชื่ออื่นๆ	ส้มเลี้ยวโพะ เลี้ยวดอกขาว (เลย), ส้มเลี้ยว (นครสวรรค์, อุตรธานี), คิงโค (นครราชสีมา), ชงโค (นครราชสีมา, สุพรรณบุรี, อุทัยธานี, จันทบุรี), ชงโคป่า เป็นต้น
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Bauhinia saccocalyx</i> Pierre
ชื่อพ้อง	-
ชื่อวงศ์	LEGUMINOSAE-CAESALPINIODIDEAE
ชื่อสามัญ	Snowy orchid tree

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๔๔ จำนวนที่พบ ๓ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก มีความสูงของต้นได้ประมาณ ๑๐ เมตร ทรงพุ่มกลมเตี้ย แตกกิ่งก้านเป็นพุ่มเตี้ย ลำต้นขรุขระ เปลือกลำต้นเป็นสีเทาปนสีน้ำตาล แตกเป็นร่องยาวตื้นและลึกตามลำต้น บางครั้งร่อนเป็นแผ่นบาง กิ่งก้านคดงอ แตกออกจากลำต้นอย่างไม่เป็นระเบียบ เนื้อไม้เปราะและหักง่าย ลายไม้ไม่เป็นระเบียบ การขยายพันธุ์ของเลี้ยวป่าโดยมากแล้วมักจะงอกต้นใหม่ขึ้นมาจากรากที่กระจายไปตามพื้นดินรอบ ๆ ต้นมากกว่าการงอกจากเมล็ด ทำให้ต้นเลี้ยวป่ามักขึ้นอยู่เป็นกลุ่ม ๆ มากกว่าพบเป็นต้นเดี่ยว โดยจะมีรากแก้วหยั่งลึกลงไปในดินและมีรากแขนงแตกออกโดยรอบแผ่ออกไปตามพื้นดิน เป็นพืชที่สามารถขึ้นได้ในทุกสภาพดิน มีเขตการกระจายพันธุ์ในภูมิภาคอินโดจีน ในประเทศไทยพบได้ทั่วไปในพื้นที่โล่ง ป่าทุ่งหญ้า ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และตามป่าผลัดใบผสมเกือบทุกภาคของประเทศ ยกเว้นทางภาคใต้ ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลจนถึง ๘๐๐ เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับ ลักษณะของใบเป็นรูปไข่กว้าง ปลายใบเว้าลึกถึงครึ่งใบ เป็น ๒ พู ปลายแฉกแหลม โคนใบตัดหรือเป็นรูปหัวใจ ใบมีขนาดกว้างประมาณ ๕-๙ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๖-๑๐ เซนติเมตร แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ หลังใบเกลี้ยง ส่วนท้องใบมีขนและต่อมน้ำมันสีน้ำตาล มีเส้นแขนงใบออกจากกลางโคนใบ ๙-๑๑ เส้น ก้านใบยาวประมาณ ๒-๓.๕ เซนติเมตร หูใบขนาดเล็กหลุดร่วงง่าย ดอก ออกดอกเป็นช่อแบบกระจุกตามซอกใบ ใกล้กับปลายกิ่ง ลักษณะเป็นดอกแบบแยกเพศอยู่ต่างต้นกัน มีดอกย่อยหนาแน่นเป็นพวง ยาวได้ถึง ๗ เซนติเมตร ดอกย่อยเมื่อบานเต็มที่จะมีขนาดกว้างประมาณ ๑-๑.๔ เซนติเมตร ดอกเป็นสีขาว สีขาวแกมชมพู หรือสีชมพูอ่อน มีกลีบดอก ๕ กลีบ ลักษณะเป็นรูปไข่กลับ หรือรูปขอบขนาน ปลายมน ขนาดเท่ากัน กลีบเลี้ยงมีลักษณะคล้ายกาบปลายแยกเป็น ๒ แฉก ดอกเพศผู้ที่ไม่เป็นหมันจะมีเกสรเพศผู้ ๑๐ อัน ยื่นออกมาภายนอกดอก ๕ อัน ส่วนที่เหลือมีความยาวเป็นครึ่งหนึ่งและอยู่ภายในดอก ไม่มีเกสรเพศเมีย ส่วนดอกเพศเมียจะมีเกสรเพศผู้ที่เป็นหมันคล้ายเส้นด้าย ๑๐ อัน และมีเกสรเพศเมีย ๑ อัน อยู่เหนือวงกลีบ รังไข่มีขน โดยจะออกดอกในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ผลมีลักษณะเป็นฝักรูปดาบ ผิวเรียบ ช่วงปลายกว้างและโค้งงอ ปลายผลแหลม ฝักมีขนาดกว้างประมาณ ๒-๒.๕ เซนติเมตร และยาวประมาณ ๗-๑๔ เซนติเมตร เมื่อฝักแก่เต็มที่แตกออก ภายในฝักมีเมล็ดประมาณ ๓-๕ เมล็ด เมล็ดมีลักษณะแบน เป็นผลในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร – ใบประกอบอาหาร

- สรรพคุณ

๑) ใบเลี้ยวป่า ใช้ผสมกับลำต้นกำแพงเจ็ดชั้น นำมาต้มกับน้ำดื่มวันละ ๓ ครั้ง เป็นยาพอกโลหิต

- การใช้ประโยชน์อื่นๆ

๑) ใช้ปลูกเป็นไม้ประดับริมทางทั่วไป ออกดอกดกดีมาก ดอกมีสีขาวและมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ตัดแต่งหรือให้เลื้อยขึ้นค้ำได้ แต่ยังไม่นิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับตามบ้านมากนัก

๒) ลำต้นหรือกิ่งที่มีความตรงอยู่บ้าง สามารถนำมาใช้ทำเป็นเสาค้ำยันให้แก่บางส่วนของบ้านได้ แต่ไม่ค่อยเป็นที่นิยมมากนัก หรือจะนำมาทำเป็นเสาสำหรับพืชผักที่เป็นไม้รอเลื้อย ใช้ทำเป็นเชื้อเพลิง เผาถ่านก็ได้เช่นกัน

ภาพที่ ๔๔ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ เลี้ยวป่า

ลักษณะวิสัย และลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง : เมดไทย. (๗ ตุลาคม ๒๕๖๓). “เลี้ยวป่า สรรพคุณและประโยชน์ของต้นเลี้ยวป่า ๓ ข้อ!”.
<https://medthai.com/เลี้ยวป่า/>